

Purim

Zsidók farsangja, zsidó karnevál

A naptár végén áll a legvidámabb zsidó ünnep, a purim. Egyszerre szilveszter estéje és Saturnalia, farsang és karnevál, sőt, mint a nem zsidó világban, falun, a disznóvágás kóstolója és a betlehemezés: mindez egy napon, közel a tavaszi napéjegyenlőséghez. A zsidó naptár tizenkettedik hónapja, adár, télutó. Rendesen február–márciusra esik, szökőévben, amelyben eggyel több hónap van, március–április tájára. Az ünnep adár – szökőévben, hogy valóban az év utolsó hónapja legyen, a második adár – középső napja: adár 14 vagy a “fallal körülkerített” városokban megkülönböztetőleg adár 15. Éppen egy hónappal peszah előtt. Az előző nap, adár 13, böjtnap, Eszter böjtje. Az ünnep történetét a bibliai Eszter könyve adja meg, és egyáltalán, Eszter könyve áll a középpontjában. Ahasvéros király idején a perzsa udvar főminisztere, a gonosz Hámán a zsidók elpusztítását tervezte az egész birodalomban. Eszter vagy Hadassza, a király szépséges és népéhez hűséges zsidó felesége egy zsidó udvari főember, Mordekhaj kérésére, hogy hárítsa el a veszedelmet, három napnyi böjt után lakomára hívta meg a királyt és Hámánt, a király előtt felfedte a főminiszter szándékát, és ezzel megakadályozta a zsidók meggyilkolását; maga Hámán került, fiaival együtt, akasztófára. Susán, az iráni Szúsza, tavaszonként az

Akhaimenida dinasztia fővárosa, és az egész zsidóság megünnepelte a megmenekülést. A purim, héber többes számban, mezopotámiai (akkád) eredetű szó, púru, "sorsvetés". Sorsvetéssel akarta Hámán eldönteni, melyik napon pusztítson el minden zsidót a hatalmas perzsa birodalomban. A "fallal körülkerített" város a régiségben nagyvárost jelent, a Susán-purim második időpontja, adár 15, volt érvényes Jeruzsálemre, a középkorban Budára is.

Az ünnepnek több szintje van: a zsinagógában, otthon, az utcán. Négy előírás érvényes erre a napra: a Megilla felolvasása, jótékony adomány, ajándékküldés, ünnepi étkezés.

A zsinagógában aznap Eszter könyvét olvassák. A tekercs (megilla) hasonlít a Tóra-tekercshez, pergamenre írják, rituális szabályok szerint, kóser, de nem két rúdja van, föltekerni, mint a Tórának, amelynél hetizakaszról hetizakaszra egy év alatt jutnak a tekercs végére, csak egy: a Megillát már a szertartás kezdetén végig kigöngyölik, azon a napon végigolvassák az egész könyvet, az előestén is, másnap reggel is. Egyebekben is különbözik a Tórától: a kéziratot gyakran díszítik, növényi minták és a hasábok fölött miniatúrákban a történet ember alakos jelenetei kísérik a szöveget, az archaikus tekercs-forma és a díszítés jelzi, hogy becsben csak a Tóra áll Eszter könyve fölött. A Megilla felolvasásán mindenkinek részt kell vennie, abbahagyva akár legfontosabb munkáját. A szertartás résztvevői élénken követik a cselekmény mozzanatait. Azokat a mondatokat, amelyek arról szólnak, hogy Mordekhaj megszabadította a zsidókat a pusztulástól, a kántorral együtt nagy hangon vele együtt mondja az egész gyülekezet. Hámán említésekor hangosan dobognak a lábukkal (Hámán-slogen / Hámán-klopfen), akasztófára felhúzott tíz fiának nevét egy szuszra, hadarva sorolják.

